

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДІАЛОГ**

Колективна монографія

Запоріжжя
2020

УДК 61:378:009

Г 94

Рецензенти:

Торкут Н.М., доктор філологічних наук, професор, академік АН ВШ України, директор Навчально-наукового шекспірівського центру, Запорізький національний університет.

Лепський М.А., доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціології Запорізького національного університету

Дяченко М.Д., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та практики перекладу Класичного приватного університету

*Ухвалено до друку рішенням Вченої ради
Запорізького державного медичного університету
(протокол № 2 від 28 вересня 2020 р.)*

Редакційна колегія: д. філол. н., професор **Т.В. Гребенюк**; д. філос. н., професор **В.А. Жадько**; д. філол. н., професор **О.Д. Турган**; д. філос. н., професор **І.Г. Утюж**; к. пед. н., доцент **Л.І. Васецька**; к. пед. н., доцент **К.І. Гейченко**; к. філол. н., доцент **О.В. Гордієнко**; к. пед. н., доцент **А.К. Куліченко**; к. філол. н., доцент **Л.В. Сазанович**; к. н. з держ. упр., доцент **О.В. Соловйова**.

Відповідальний редактор: к. філол. н., доцент **Д.А. Москвітін**.

Г 94 Гуманітарні виміри сучасної медичної освіти : колективна монографія / відп. ред. Д.А. Москвітін. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – 172 с.

ISBN 978-966-417-193-X

Колективна монографія містить наукові статті, присвячені актуальним питанням різноманітних галузей медичної гуманітаристики. Автори висвітлюють проблеми філософії, біоетики, лінгвістики, літературознавства, викладання гуманітарних дисциплін у медичних ЗВО та мовної освіти майбутніх спеціалістів у сфері охорони здоров'я. Видання розраховане на студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів закладів вищої освіти та всіх тих, хто цікавиться сучасною медичною гуманітаристикою.

УДК 61:378:009

**За зміст статей і правильне цитування відповідальність
несуть автори.**

© Колектив авторів, 2020

® Видавництво Запорізького державного
медичного університету, 2020

ISBN 978-966-417-193-X

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
I. ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ТА БІОЕТИКИ.....	6
<i>Утюж Ірина Геннадіївна</i> <i>Спиця Наталя Валеріївна</i> КОНСТРУКТИВНА СТОРОНА СОЦІОГУМАНІТАРИСТИКИ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ: ПОГЛЯД ІЗ МАЙБУТНЬОГО	6
<i>Жадько Віталій Андрійович</i> ЄДНІСТЬ ЛЮДИНОЗНАВСТВА І ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ВИХІДНИЙ БАЗИС ГУМАНІТАРИСТИКИ	15
<i>Селетий Дмитро Петрович</i> СУТНІСТЬ І ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ БІОЕТИКИ ЯК НОВОЇ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ	26
II. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	36
<i>Трегуб Світлана Євгенівна</i> ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У МЕДИЧНИХ ВИШАХ.....	36
<i>Мегрелішвілі Марія Олексіївна</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН «РЕЛІГІЄЗНАВСТВО» І «СВІТОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ» У МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	42
<i>Жаворонкова Вікторія Василівна</i> <i>Беспала Лілія Володимирівна</i> ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	49
<i>Орел-Халік Юлія Владиславівна</i> <i>Скрипник Юлія Сергіївна</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗВО	56
III. СПЕЦИФІКА МОВНОЇ ОСВІТИ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	65
<i>Сазанович Лариса Вікторівна</i> <i>Куліченко Алла Костянтинівна</i> LANGUAGE BARRIER AS A CHALLENGE OF INTERCULTURAL EDUCATION (MOROCCAN ENGLISH AND NIGERIAN ENGLISH as cases in point).....	65
<i>Васецька Лариса Іванівна</i> <i>Соловйова Ольга Володимирівна</i> ІННОВАЦІЇ В НАВЧАННІ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ДОВУЗІВСЬКОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ: МЕТОДИ, ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ.....	75
<i>Гриценко Ольга Вікторівна</i> ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ....	89
<i>Ragrina Zh.M.</i> <i>Geichenko K.I.</i> «BLENDED LEARNING ENVIRONMENT» AS AN EFFECTIVE CONDITION FOR PROFESSIONAL TRAINING AT UNIVERSITIES.....	97

I. ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ТА БІОЕТИКИ

УДК 17:316.32

Утюж Ірина Геннадіївна

Доктор філософських наук, професор,
Завідувач кафедри суспільних дисциплін
Запорізького державного медичного університету

Спиця Наталя Валеріївна

Кандидат філософських наук, доцент,
Доцент кафедри суспільних дисциплін
Запорізького державного медичного університету

КОНСТРУКТИВНА СТОРОНА СОЦІОГУМАНІТАРИСТИКИ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ: ПОГЛЯД ІЗ МАЙБУТНЬОГО

***Анотація.** В статті висвітлюється конструктивна роль соціо-гуманітарного та філософського знання в системі природничо-наукових структур. Доводиться, що актуальність соціо-гуманітаристики та філософії – це відповідь на виклики сучасної техногенної цивілізації, де точні та природничі науки закликають до відродження філософської складової в системі освіти та науки, а отже, відродження самої Людини. В статті розкриваються основні причинно-наслідкові зв'язки, що доводять необхідність активізації ролі соціо-гуманітарного знання для науки, освіти та соціуму взагалі. Окремо акцентовано увагу на ролі соціо-гуманітарного фактору для вищої медичної освіти.*

Доводиться, що соціо-гуманітарні науки та, безпосередньо, філософія, виступають для сучасної науки та освіти певним методологічним регулятивом. Це говорить про життєву необхідність зберегти та посилити роль соціо-гуманітаристики в освітньому просторі, як єдино можливий інструмент для формування критично мислення, ідеалів, норм культури мислення сучасного науковця та спеціаліста. В статті розкривається проблематика вірного розуміння своєї місії викладачами гуманітарних дисциплін у вищій школі, які не мають права нехтувати новими технологіями та повинні впливати на трансформацію сучасних підходів до наукового знання: спрямовувати молодих науковців йти шляхом не пасивних спостерігачів-дослідників, а креативних та натхнених творців нової реальності, де головним акцентом завжди залишатиметься принцип гуманізму.

Стаття акцентує увагу на новому статусі соціо-гуманітарних наук, які мають виступити в ролі інноваційної рушійної сили та супроводжувати процеси міждисциплінарного, транс дисциплінарного та полідисциплінарного синтезу. Окремим вектором інтенсивного впливу соціо-гуманітаристики є освіта фахівців, які будуть здатні розробити синтетичну методологію найближчого майбутнього науки. Тому так важливо за допомогою гуманітарних дисциплін спрямовувати формування нової генерації вчених та спеціалістів, які були б здатні відійти від класичних і традиційних кліше, мали б сміливість позбутися в разі необхідності старих конструктів науки.

Автори представляють результати конкретної реалізації нового міждисциплінарного діалогу в системі соціо-гуманітарних та природничих наук в рамках медичного університету, де кафедрою суспільних дисциплін адаптовані та впроваджені ряд проектів в цьому напрямку.

Ключові слова: соціо-гуманітаристика, освіта, філософія синтезу, міждисциплінарність, полідисциплінарність.

Abstract. *The article highlights the constructive role of socio-humanitarian and philosophical knowledge in the system of natural-scientific structures. It is argued that the relevance of socio-humanities and philosophy is the answer to the challenges of modern technogenic civilization, where the exact and natural sciences call for the revival of the philosophical component in the system of education and science, and therefore the revival of the man himself. The article reveals the main cause-and-effect relationships that prove the need to enhance the role of socio-humanitarian knowledge for science, education and society in general. Particular emphasis is placed on the role of the socio-humanitarian factor for higher medical education.*

It is argued that socio-human sciences and, directly, philosophy, stand as a methodological regulation for modern science and education. It speaks for the vital need to preserve and enhance the role of socio-humanities in the educational space as the only possible tool for the formation of critical thinking, ideals, norms of the culture of thinking of the modern scientist and specialist. The article deals with the problem of the true understanding of their mission regarding teachers of the humanities in higher education, who have no right to neglect new technologies and have to influence the transformation of modern approaches to scientific knowledge: to direct young scientists to follow the way not of some passive observers but creative researchers of the reality where the principle of humanism will always remain the main focus.

The article focuses on the new status of socio-humanities, which should act as an innovative driving force and accompany the processes of interdisciplinary, trans-disciplinary and multidisciplinary synthesis. A separate vector of intense influence of socio-humanities is the education of specialists who will be able to develop a synthetic methodology for the near future of science. That is why it is so important, through the humanities, to direct the formation of a new generation of scientists and specialists who would be able to move away from the classical and traditional clichés and have the courage to dispose of the old constructs of science when needed.

The authors present the results of concrete implementation of a new interdisciplinary dialogue in the system of socio-humanities and natural sciences within the medical university, where a number of projects have been adapted and implemented by the department of social disciplines.

Key-words: *socio-humanities, education, philosophy of synthesis, interdisciplinarity, polydisciplinarity.*

Сучасний світ став стрімко мінливим, непередбачуваним у своєму розвитку і тому небезпечним, нестабільним. Сучасні технології дозволяють здійснювати масштабні відкриття (наприклад, в рамках використання біотехнологій), перетворювати навколишній світ, але, на жаль, не дозволяють передбачити не тільки віддалені, але і найближчі наслідки тих процесів, які автоматично запускаються разом із відкриттями, що приходять у світ. Виходить, людина змінює дійсність навколо себе набагато швидше, ніж змінює себе, свою власну думку, свій світогляд.

Все це – наслідки «царювання» позитивістської парадигми як в науці так і в освіті. Саме позитивізм довгий час транслював думку про те, що будь-які «позанаукові знання здатні вплинути на розвиток наукового знання не якісно, а кількісно – вони можуть прискорити або сповільнити науковий процес» (О. Конт). Але, на рівні філософського аналізу ще Г.В.Ф. Гегель показав, що в основі будь-якого знання лежить попередня культура, зміст історії діалектичних відносин між суб'єктом і об'єктом. Це кардинально

змінює сутнісне значення науки і знання в цілому, будь-яке знання носить історичний зміст та характер, обумовлений культурою, а отже, всіляке знання зазнає впливу соціальних факторів. Тому, подальше осмислення проблематики пізнавальної комунікації має відбуватися в парадигмі «соціальної філософії науки»[1].

Як зазначає І. Касавін [1], в динаміці майбутнього, людина має стати частиною єдиної системи сучасного світу. Постсучасна людина наділяється конструктивістською роллю. Основним принципом конструктивізму є принцип пізнання світу, шляхом побудови моделей, тому наука й освіта стають суттю майбутнього. Недарма, за визначенням ЮНЕСКО, XXI століття має стати «Століттям освіти» [2]. Саме освіта і наука є стрижнем, найважливіших ресурсів нового етапу розвитку цивілізації, заснованого на високих технологіях high-tech (біо-, нано-, інфо-, електрохімії і т.д.). Процес конструювання образу майбутнього задає смисли розвитку, в яких провідна роль належить людині, творцеві, з адекватними моральними переконаннями, ціннісними орієнтирами, творчими здібностями.

В цій статті пропонуємо розкрити головні причинно-наслідкові зв'язки, які приводять сучасне суспільство до запиту на відродження філософського, соціо-гуманітарного знання в науці та освіті. Крім того, спробуємо прогнозувати як саме буде виглядати соціогуманітаристика найближчим часом в рамках сучасної освітньої парадигми з акцентом на вищій медичній освіті.

В середині 90-х років минулого століття світ побачила робота Джона Хоргана «Кінець науки», де автор серйозно замислюється над тим, що науки у «чистому вигляді» просто не може більше існувати, адже все найважливіше вже відкрито. Виникає ідея, що для підтримки наукового прогресу стане необхідним витратити все більше сил та коштів, що людські ресурси все ж таки мають свою межу та не в змозі безкінечно насичувати науку, а відповідно, прогрес не може продовжуватись безкінечно. «Коли ставляться питання, на які наука не може відповісти, сильні вчені можуть продовжувати пошук в гіпотетичному режимі, який я називаю іронічною наукою, навіть після того, як емпіричній науці – науці, яка відповідає на питання – прийде кінець» [3, с. 51].

Ми не наполягатимемо на такій позиції, оскільки питання навряд чи можливо вирішити, воно скоріше чисто гіпотетичне, але можемо передбачити, що в цій думці міститься дешиця правди. Якщо основні універсальні закони всесвіту вже відомі людству, логічно виникає питання – що далі? Швидше за все, приходить час, коли «пазли» головоломки наукового знання багато разів збиратимуться наново, створюючи, як калейдоскоп, нові картини світу, нові підходи і, відповідно, нові дисципліни. «Незалежно від того, як далеко зайде емпірична наука, наша уява завжди здатна піти далі» [3, с. 51].

Всі, хто має будь-яке відношення до науки впродовж останніх (як мінімум) п'ятдесяти років обговорюють і створюють міждисциплінарні контексти наукового знання. Давно введені в університетські програми дисципліни, явлені світові як симбіоз із двох і більше наук. Але цей процес продовжується і відкриває все нові можливості збірки, синергії знань, отриманих у різних сферах.

Виникає ще одне питання – хто є диригентом цього дивного оркестру нових міждисциплінарних напрямів, хто може максимально продуктивно формувати і направляти ці нові структури?

На це питання береться відповісти в своїх роботах Михайло Епштейн, який стверджує, що проєктивність переживає стрімкий підйом. Що цікаво, часто проєктом стає навіть те, що раніше вважалося незмінною даністю. «Вчені вважають, що їх «народження», точніше, синтез допоможе створити єдину теорію фізичних сил і взаємодій. Так теорія з «об'єктивної» стає «проєктною», тобто передбачає своє добудовування майбутньою практикою» [4, с.110].

І тому соціогуманітарні науки та філософія сьогодні є для сучасного суспільства «методологічним регулятивом» розвитку. А саме, регулятивом виступає філософська культура особистості, яка формується і розвивається через аналітику, критику ідеалів, норм культури мислення, що утворюються в повсякденному житті.

Збереження в освітньому дискурсі соціогуманітарних, філософських дисциплін дає можливість сформувати людський світогляд як онтологічний чинник, який спрямовує буття людини.

Сучасна освіта не тільки отримала велику кількість нових технологічних засобів, якими має навчитися користуватися з оптимальним результатом. Вона сама стає політичною, терапевтичною, соціальною технологією. Тож викладачам гуманітарних дисциплін варто враховувати це та використовувати нові технології задля того, щоб уникнути катастрофи глобальної дегуманізації. Якщо соціогуманітарні дисципліни отримують шанс від безособових технологій, ним варто скористатися для того, щоб з пасивних спостерігачів-дослідників перетворитися на активних творців нової реальності де головне місце завжди залишатиметься за Людиною.

Проєкт «філософії синтезу», який запропонував М. Н. Епштейн, є настільки актуальним, що дає можливість надати філософії і багатьом соціогуманітарним наукам новий інноваційний статус, позбавити їх від безплідної тавтології, трансляції застарілих або суб'єктивно-політичних поглядів. Для цього, як зазначає автор, потрібно перепрограмувати методологічні установки як філософії так і соціогуманітарного знання [4, с.197].

Цікаві думки з цього приводу висловлює професор В. Порус у статті «Філософія як мрія про майбутнє»: переспрямувати методологічну установку філософії – «від аналізу до синтезу». Метод синтезу, як вказує автор, допускає безліч інтерпретацій: від синтезу понять до синтезу філософських і наукових концепцій, що мають місце в міждисциплінарному дослідженні складних, багатофакторних процесів [5].

Питання створення синтетичної методології, яка є вкрай необхідною для науки нашого часу, постає доволі актуальним, тому що вона дає можливість збирати, з'єднувати базові компоненти по-новому і, загалом, є єдино можливим шляхом для вивчення того, що може / могло б статися. Адже саме синтетичні дисципліни, як стверджує М. Епштейн, являють собою вже навіть не найближче майбутнє, а конкретне сьогоднішня наша наука [4, с. 196]. Науковий світ прагне перейти від знань того, що було, до знань того, чого ще не було. Відповідно, дослідження в синтетичних науках можуть бути засновані на загальнонауковій методології, фундаментом якої є

механізми інтеграції знань, міждисциплінарності, трансдисциплінарності та полідисциплінарності. На наш погляд, доцільно буде розглянути основні поняття, які визначають нові тенденції в розвитку сучасної освіти та науки.

Як зазначає вітчизняний дослідник Віталій Третьюко [6]: «Міждисциплінарність» вживається у різних значеннях, синонімами цього поняття є «полідисциплінарність» і «трансдисциплінарність», які мають свої відмінності у тлумаченні. Полідисциплінарність означає спільне вивчення певного складного об'єкта різними дисциплінами (наприклад, вивчення людини психологією, генетикою, соціологією, тощо). Тут лише окреслюється можливість діалогу між науками, де кожна наука має свій окремий предмет дослідження. Трансдисциплінарність передбачає вихід досліджень за дисциплінарні межі, при цьому відбувається перенесення дослідницьких схем з однієї галузі в іншу. Трансдисциплінарне дослідження є спільним дослідницьким проектом для декількох відмінних галузей наукових знань. Міждисциплінарна взаємодія передбачає комунікацію, в якій кожна дисципліна є водночас автономною і відкритою. Необхідно, щоб кожна наукова дисципліна, що входить у полі- та трансдисциплінарний комплекс, була одночасно і відкритою, і замкнутою. Вона має бути відкрита до нових когнітивних схем, які переносяться із суміжних і більш віддалених наукових дисциплін, і мають для неї евристичну значущість; готова до кооперації з іншими науковими дисциплінами, реалізації спільних дослідницьких проектів. Замкнута, оскільки вона повинна прагнути зберегти свій специфічний предмет і ракурс дослідження, розвивати прогресивні та найбільш просунуті дослідницькі методи і стратегії».

Термін «інтеграція» (від лат. *integrum* – ціле, *integratio* – відновлення) означає поєднання, взаємопроникнення. Це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) у одне ціле, процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків. Міждисциплінарна інтеграція – цілеспрямоване підсилення міждисциплінарних зв'язків за умови збереження теоретичної та практичної цілості навчальних дисциплін [7].

Важливо визначити сферу, в якій весь найближчий час відбуватимуться найзахоплюючі битви науки. І ми переконані в тому, що ця сфера прямо і опосередковано буде пов'язана з медициною. Саме тут, в науках про людину і для людини, техніка, нові наукові відкриття знаходять свої нові точки дотику. І, відповідно, саме в медицині роль соціогуманітарної і філософської складової є доволі значною.

На цьому плацдармі вже розгортаються події, пов'язані з технізацією людини і антропологізацією машини. Тому так важливо розглядати можливі точки дотику соціогуманітарного і філософського знання саме в медицині, яка активно працює над створенням трансгуманної істоти, а це означає, – створює надлюдину, реалізує людське прагнення до самостворення.

Чому соціогуманітарна та філософська складові такі важливі у сфері вищої медичної освіти? Розглянемо ситуацію детально.

Якщо серед найважливіших навичок XXI століття названа здатність творити, створювати нове, то, безумовно, медицина – це та сфера, де постійно створюватиметься щось нове, оскільки прагнення людини до самостворення, самовдосконалення, до безсмертя, нарешті, завжди було найважливішим і найжаданішим для людини. Окрім цього, якщо, як

стверджує Дж. Хорган, найближчим часом наука розвиватиметься лише там, де від неї бачитимуть реальний матеріальний прибуток (саме тому в цих напрямках йтимуть інвестиції для досліджень) [3, с. 22], то медична сфера ніколи не страждатиме від браку фінансування. Люди завжди були готові віддати всі свої скарби заради продовження молодості, краси і здоров'я. Тому медицині так важливо виховувати в своєму середовищі вчених, здатних мислити критично, здатних підійти до вирішення питань нестандартно та творчо, здатних створювати щось нове.

Тому очевидно, що соціальна і когнітивна роль як філософії, так і всієї соціо-гуманітаристики змінюється. В сучасних умовах філософія йде слідом за наукою, мистецтвом, політикою, релігією, повсякденним досвідом. Соціально-філософське осмислення природи сучасної науки, зокрема медицини, контрастує з іпостасю економічного виміру науково-технічного комплексу, в якій знецінюються фундаментальні знання і абсолютизується роль інструментального продукту науки, який виступає в якості товару. У зв'язку з цим виникає питання про можливість і необхідність нової соціальної філософії науки, нової дисципліни – філософії медицини. І тому, звичайно, має відбутися реструктуризація вітчизняної традиції у викладанні філософії.

У зв'язку з цим цікаві думки презентує професор В. Порус: «Філософії час залишити вже нікому особливо не потрібні «терапевтичні» функції очищення мови науки від метафізичних пережитків і лінгвістичних пасток, до чого і призначена «аналітична філософія», яка, фактично, не є філософією, але саме тому наполегливо видає себе за таку. Така мімікрія була виправдана сто років тому, коли була актуальною боротьба проти метафізики під прапором «наукової філософії». Інститути «аналітичної філософії» наростили м'язи в цій боротьбі та поступово набули таких значних розмірів, що нині говорять про їх «переважання» в сучасному філософському світі. Хоча боротися вже начебто ні з ким, бо стара метафізика ще нагадує про себе тільки в історико-філософських некрологах, ці інститути зберігають бойовий дух і готові боротися з вітряними млинами. Піклуючись про амуніцію, філософська аналітика оточує себе спеціальними фільтрами та критеріями науковості. Її тексти насичені посиланнями на логіко-математичні та логіко-семантичні результати, що надає їм респектабельний вигляд і вселяє довіру – на відміну від спекуляцій, від яких у людей, які навчені «справу робити», а не молоти воду в філософській ступі, з душі верне. Маскарад може тривати довго, але не вічно. Вже сьогодні видно, що аналітичні штудії не роблять помітного впливу на процеси, що відбуваються в науці (як в природознавстві, так і в соціогуманітаристиці) і, тим більше, в «іншому» культурному житті. Рідкісні винятки підтверджують правило» [5].

Важко не погодитися з даними думками. Колись Г. Гегель відзначав, що сова Мінерви вилітає в сутінки, які не вічні, адже є надія на світанок, коли людство «прокинеться», зробить висновки і «роботу над помилками» і зрозуміє як розвиватись далі [8, с.103].

Та, нажаль, в сучасних умовах «світанок» не приходить. З позиції Ж. Бодрієра настала криза людства, автор характеризує це як «смерть соціального», «симуляцію» [9]. Тому філософія як механізм відродження людини, соціального, не повинна мати маргінальне становище в системі

освіти і виховання сучасної молоді людини. Філософія, як і соціогуманітаристика, презентує свою «синтетичну методологію» і реалізується в новій ролі майбутнього: «формування любові до життя».

Що саме маємо в першу чергу враховувати у вищій освіті для задоволення основних потреб майбутнього? Спробуємо розглянути декілька моментів на прикладі вищої медичної освіти, а саме – освіти у Запорізькому державному медичному університеті. На нашу думку, доречним буде розкрити два основні напрямки, завдяки яким ЗДМУ активно входить в світову мережу гравців вищої медичної освіти, які вчаться швидко і продуктивно давати відповіді на виклики сучасності. Адже ми не просто переходимо від однієї парадигми розвитку університету до іншої, ми спостерігаємо велику диверсифікацію університетських моделей і маємо створювати цю нову реальність разом. Частиною такої нової освітньої реальності, авторами якої є творчий тандем керівництва вишу та викладачів кафедр гуманітарного спрямування є, по-перше, он-лайн курси, що забезпечують реалізацію нових освітніх проєктів глобального освітнього простору, без яких важко уявити собі сучасний вищий навчальний заклад, та, по-друге, практикоорієнтовна освіта, освіта для дорослих

Окреме питання – проблема освіти фахівців, які готові розробляти саму синтетичну методологію, створювати між-, транс-, мета-парадигмальну дисциплінарність. Такі фахівці не можуть з'являтися як самородки на тлі старої наукової парадигми. Їх потрібно виховувати, створювати їм комфортні умови та навчати базовим принципам нелінійності. «Потрібно багато що знати про те, що існує, щоб створити щось небувале. І в той же час потрібно створити щось небувале, щоб ще краще розуміти, що існує» [4, с.112]. Комп'ютерні симуляції активно застосовуються в медичній освіті та в науці, створюються нові моделі реальності, які потребують дослідників, що шукають нових закономірностей. «Зараз завдяки новим технологіям ми вступаємо з універсуму в мультіверсум – в епоху багатомірності, коли починають множитися віртуальні всесвіти, набуваючи все більшої плотьської достовірності» [4, с. 112]. Для таких цілей в системі післядипломної медичної освіти, яка готує докторів філософії, розробляються нові програми, що дозволяють відійти від звичної парадигми освіти. На плечі викладачів філософії лягає відповідальність за формування вченого нового типу, здатного відійти від кліше й стандартних конструктів науки.

Відповіддю на поставлені запити в рамках практикоорієнтованої освіти в Запорізькому державному медичному університеті запроваджено інститут наставництва в проєкті «Школа молодого викладача», зазначаючи, що це єдиний в Україні подібний проєкт у вищій медичній освіті (в умовах загального скорочення гуманітарної освіти та позбавлення її гуманістичної складової, наш університет навпаки надає великої уваги підготовки талановитого викладача).

Наші молоді вчені знаходяться в центрі подій, готові працювати в сучасних, часто парадоксальних умовах: дефіциту часу і коштів, надлишку інформації тощо. Безумовно, в українському університеті існують дисципліни, які дають аспірантові загальне розуміння про педагогічну діяльність, але усвідомлення необхідності таких знань приходить лише тоді, коли молодий вчений сам встає за кафедру (від підготовки лекційно-практичних занять до

конфліктної ситуації в аудиторії). У цей момент і виникає життєва потреба отримати допомогу, швидко знайти необхідну інформацію і, загалом, підтримку й пораду від наставника. Дана об'єктивна реальність привела до прогресивного управлінського рішення запровадити проект «Школи молодого викладача». Реалізацію і впровадження цього проекту було покладено на кафедру суспільних дисциплін і кафедру культурології та українознавства: від розробки унікальної (в системі вищої медичної освіти) програми до майстер-класів на зустрічах з нашими колегами.

Молоді викладачі мають змогу ознайомитись із виключно прикладним матеріалом щодо формування педагогічної майстерності: від соціально-філософського дискурсу до психолого-педагогічного. Всі матеріали, весь проект направлений на формування нових «соціальних навичок», які отримали назву «**soft skills**» («м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»). «**Soft skills**» – комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність. Вони дозволяють здобувачам ЗВО бути успішними на своєму робочому місці. До soft skills зараховують навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння залагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості дедлайнів, здатність логічно й системно мислити, креативність та інше.

Тому були використані наступні методичні форми: тренінги, ділові ігри, розв'язання ситуативних завдань. На лекціях та практичних заняттях ми презентували необхідну інформацію в рамках трьох модулів із реалізацією конкретних тем:

- 1) логіко-філософський практикум риторичної та комунікативної компетентності;
- 2) психолого-педагогічна та методична підготовка молодого викладача;
- 3) конфліктологія в сучасній вищій освіті;
- 4) розвиток креативного мислення.

Серед тематичних блоків, які розкривають вищезазначені навчальні модулі, варто відмітити наступні: «Логічні основи аргументації», «Особливості та техніка ораторського мистецтва. Риторичні фігури оратора», «Форми мовної комунікації (діалог, монолог). Суперечка як різновид мовної комунікації. Стратегія і тактика аргументації», практикуми з визначення психолого-типологічних комунікативних властивостей особистості молодого викладача та практикум з культури професійного мовлення, «Мовленнєво-комунікативний тренінг», «Особистість та маси: особливості поведінки в контексті вищої школи. Соціальна психологія на допомогу організації взаємодії викладача та студента», «Особливості університетської освіти в умовах глобалізації. Діалог філософії та науки в культурах Заходу та Сходу» та інші.

Масштаб особистості, професіональна кваліфікація та індивідуальні особливості особистості: характер, інтуїція, вміння обирати пошукові стратегії, навіть просто смак до життя – все впливає на вибір молодого викладача щодо моделі реальності, в першу чергу – професійної. Саме такого професіонала має готувати сучасний університет, саме такий професіонал має працювати в сучасному виші. Адже такий фахівець –

найвища соціальна цінність, а підґрунтям для його підготовки завжди мають залишатися соціально-гуманітарні дисципліни, безумовну першість серед яких має Філософія. М. Шелер у своїй праці «Проблеми соціології знання» охарактеризував саме таку модель сучасного університету, як ідеальну [10].

Тому, повернення соціогуманітаристики в систему вищої освіти та її роль в науці необхідно розглядати як складний, багаторівневий процес, який варто вивчати та прагнути зрозуміти для оптимального втілення. Цей процес дуже важливо захистити від цинічного бажання редукувати, вульгаризувати, зменшувати значущість соціогуманітаристики в сучасній науці. В іншому разі, «протезний стиль» приведе до трагічних наслідків і постгуманізм постане у вигляді сумної реальності, в якій вже нічого не можна буде змінити у бік повернення до людського.

Список використаної літератури

1. Касавин И. Социальная философия науки и коллективная эпистемология. М.: Издательство «Весь мир», 2016. 264 с.
2. UNESCO prepares teachers and learners for 21st century challenges. URL: <https://en.unesco.org/news/unesco-prepares-teachers-and-learners-21st-century-challenges>
3. Хорган Дж. Конец науки: Взгляд на ограниченность знания на закате Века Науки. Пер. с англ. М. Жуковой. СПб.: Амфора, 2001. 479 с.
4. Эпштейн М.Н. От знания – к творчеству. Как гуманитарные науки могут изменять мир. М.; СПб.: Центр гуманитарных инициатив, 2016. 480 с.
5. Порус В. Философия как мечта о будущем. *Вопросы философии* № 7. 2019 С. 82-88.
6. Третько В. Міждисциплінарний підхід у підготовці майбутніх магістрів міжнародних відносин. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. В. 6. С. 94-103.
7. Чечотіна С. Актуальність упровадження міждисциплінарної інтеграції при вивченні фармакології. *Український стоматологічний альманах*. 2013. № 4. С. 86-88.
8. Гегель Г. Лекции по истории философии. Т. IX Книга первая. Партийное издательство, 1932. 339 с.
9. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. Пер. з фр. В. Ховхун. К.: Вид-тво Соломії Павличко «Основи», 2004. 230с.
10. Шелер М. Проблемы социологии знания. Пер. А. Н. Малинкин. Институт общегуманитарных исследований, 2011. 304с.